

Fra Skinnerup

Chr. P. Hansens erindringer

VED GEORG WESTH (død) OG TORSTEN BALLE

Provst Georg Westh, Sjørring, var fra 1928 til 1940 sognepræst for Skinnerup. Her traf han den gamle Chr. P. Hansen, der fortalte ham erindringer fra sin barndom og om Skinnerup by før i tiden. Chr. P. Hansen var født i Skinnerup 1851, søn af Hans Peter Salmonsens, født 1816, og sønnesøn af sognefoged Salmon Pedersen. De boede alle i den samme gård, som Chr. P. Hansens børn nu bor i. Han døde 1936. Hans erindringer er her suppleret med forskellige oplysninger, særlig om gårdene og vejene.

Chr. P. Hansen fortæller:

Vi var fem børn hjemme. Jeg var den næstældste. I seksårsalderen kom jeg i skole hos den gamle degn Anders Tilsted, hvis far og bedstefar også havde været degne i Skinnerup. Senere kom degnen Myrup, der var en dygtig lærer, politisk interesseret og en tid folketingsmand. Han holdt gerne vikar, da han havde andre interesser end skolen, men jeg var glad for at gå i skole. Da jeg var ti år, blev der bygget nyt stuehus ved skolen. Før den tid var den et almindeligt "krumt sted".

Da jeg var otte år, blev jeg meget syg af "gastrisk feber" (tyfus), og da jeg var kommet i skolens ældste klasse, brækkede jeg mit ene ben under leg med en anden dreng. Jeg kom ikke til læge, men til Stine Kusk i Nors. Vistnok i 1864 var der en voldsom epidemi af skarlagensfeber, og flere heromkring døde. Min faster og farbror og deres søn, der boede i Tingstrup, døde af tyfus.

Jeg gik til præst hos pastor Wesenberg i Thisted. Han boede ved havnen, men havde konfirmanderne i en lejet stue i Østergade. Der var omkring 20 konfirmander, og vi blev konfirmerede i Thisted kirke.

Far var med i krigen 1848. Han blev først taget til soldat, efter at han var 30 år, og han måtte af sted, kort efter at han havde holdt bryllup.

1864 var jeg med far i Hundborg mose efter tørv, og da fik vi at vide, at tyskerne var kommet til Thisted. Far tog derud om eftermiddagen for at se dem. De måtte holde på Frederikstorv, der da var markedsplads, til rådighed for de fremmede officerer, men far bestak en underofficer, for at han kunne beholde sin gode hest. Hjemme gemte vi vore heste i laden. Jens Wigh, der var kusk, var med til at hente fiskere i Klitmøller. De skulle sejle en skude fra Thisted med forskellige ting. Først blev der hentet nogle unge fiskere, men de rendte deres vej, og så blev der sendt bud efter nogle ældre. Siden blev der indkvartering af danske dragoner. De skulle patruljere ved havsiden.

Jeg var et års tid hos min morbror, Niels Degn i Skinnerup, inden jeg blev soldat i sommeren 1873. Jeg lå på det faste batteri på Christianshavn som fæstningsartillerist, men jeg trak mig fri, da der var gået fire måneder. Først fik jeg et usikkert nummer, men jeg byttede det med et bedre.

Derefter kom jeg hjem, og om vinteren havde jeg plads hos en købmand i Thisted ved et kornlager. 1890 overtog jeg gården hjemme. Mine forældre blev i gården. 1892 blev jeg gift med Else Søgård, datter af gårdmand Poul Søgård. Vi fik ti børn, men to døde som små.

1901 byggede vi et nyt stuehus på det gamles plads og desuden ny lade. Stalden var bygget i fars tid. Så lå gården med tre længer og gårdspladsen åben ud mod den gamle Klitmøllervej.

Kirken så helt anderledes ud i min barndom end nu. Der var lukkede stole, vistnok blå med forskellige dekorationer. Prædikestolen havde også farver, og der var billeder i felterne. Ved nordsiden af korbuen var der en særlig stol til præstekonen. Det blev altsammen forandret. Der kom åbne stole i stedet for de lukkede, og farverne blev taget af prædikestolen. Alteret var dengang som nu, men stod i rå cement. Siden er det blevet malet som granit og med rød baggrund for Kristusfiguren. Foran alterbordet var der et sort klæde. Jeg kan ikke huske, at de tre figurer, der nu står i den gamle kvindeindgang, har stået på alteret. I midtergangen var der store flade sten. Lysekronerne er først kommet til i pastor Witters tid (1904-15), og der var ingen kakkellovn. Man sad i træskostøvler og vadmel. En præst sagde med god grund en streng vinterdag: "Harde I tænkt som jeg, lille børn, så var I blevet hjemme!" Det var dog ikke en præst i Skinnerup. Den første kakkellovn stod i hjørnet overfor prædikestolen.

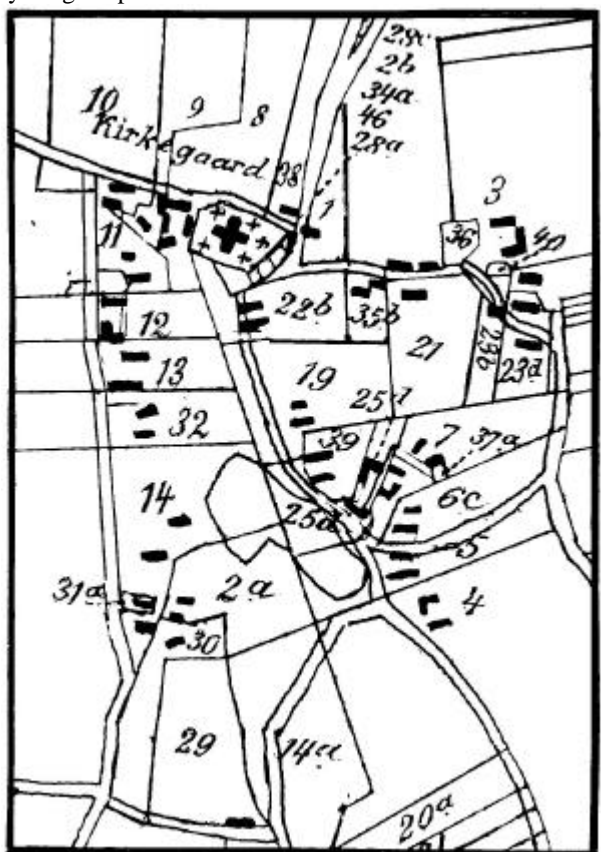
Dengang var der flest grave sønden for kirken, men der var dog grave spredt over hele kirkegården. Da jeg var fire-fem år, var jeg med mor til begravelse i "præstegården" som anneksgården blev kaldt. De spiste frokost i en stue, hvor liget lå i den åbne kiste. Jeg husker også en begravelse i Hørsted en vinterdag. Vi kørte hjemmefra tidlig om morgenen i snevejr. Mændene havde en "chenille" på, en kappe med slag. Folk var "it så kjæle dengong". Vi sad i en lille stue, da vi ikke kunne køre om natten. Ved et bryllup i Sundby skulle vi stille med ryttere. Vi havde så ingen heste tilbage, men måtte leje en vognmand fra Thisted til at køre.

Byen

I Chr. P. Hansens barndom lå de gamle gårde endnu samlet nær ved kirken omkring et gadekær, hvorfra der gik en bæk sydpå gennem kæret til Thisted. Den eneste gård, der var flyttet ud fra byen, var den, der kom til at hedde Hønbjerg efter den bakke, den blev bygget på, men der var bygget et par nye gårde mod nordøst, vist på sammenkøbte udmarkslodder, bl. a. "Idasminde". Lidt efter tog udflytningen fart, og i løbet af nogle år blev den gamle landsby spredt ud over markerne.

Kortet ovenfor viser, hvordan den så ud, før udflytningen begyndte. I de fleste landsbyer her på egnen lå gårdene mere frit, i små grupper, i række langs en vej eller spredt, men i Skinnerup lå en snes gårde tæt samlet i en klump. Det gjorde, at udskiftningen 1801-02 blev svær at gennemføre. Gårdene skulle så vidt muligt hver have noget af byens gamle indmark og noget af udmarken, havrelandet, som det kaldtes, men i nord og øst har det åbenbart ikke været muligt at få gårdenes indmarks- og udmarkslodder til at hænge sammen, uden at der måtte

laves vinkler og kroge på lodderne som fx. i nordvest, og i øst måtte man dele udmark og indmark hver for sig. Grænsen mellem indmarken og udmarken kan man derfor tydeligt se på matrikelkortet nedenfor.

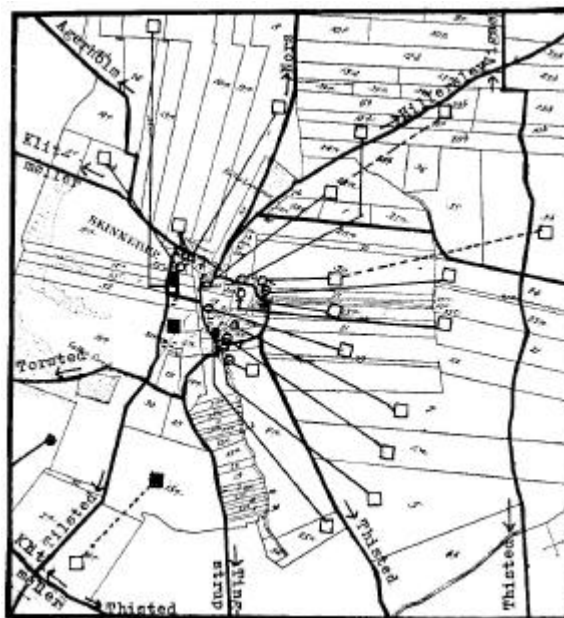
Skinnerup by ca. 1815. Efter minoreret matrikelkort. Gårdene ligger tæt sammen

Alligevel fik gårdene deres jord nogenlunde samlet, så man kunne dyrke den som indmark, og det var da en stor fordel, om man kunne bo midt på sin jord. Ved de fleste gårde var i hvert fald udhusene endnu bygget af bindingsværk, og hvis tømmeret var stærkt nok, var det ikke så vanskeligt at skille det ad og sætte det op på et nyt sted. Var tømmeret dårligt, og man alligevel skulle bygge nyt, kunne man lige så godt bygge ude på marken. Udflytningen gjorde, at der blev længere veje ud til gårdene, men det betød ikke så meget, skønt vejene bare var jordveje, for der var kun lidt færdsel på dem.

I vor tid er der ulemper ved, at gårdene ligger så spredt. Der bliver lange telefon-, elektricitets- og vandledninger, og også privatvejene må holdes ved lige med grusning og snerydning, fordi færdselen er blevet større og hurtigere. Men det kunne man ikke ane dengang.

På kortet i næste spalte kan man se, hvorhen gårdene blev flyttet. Chr. P. Hansen kunne fortælle, at der i hans barndom lå seks gårde i en række fra Hønbjerg (nr. 5), der var flyttet ud, til Gadesminde (nr. 3). Han vidste, at Hønbjerg havde ligget søndenfor "Christen Rasks sted" (nr. 6 c), og at Ydesminde lå "i Christen Rasks have". "Jeppe Knakkergårds gård" (nr. 19) lå, hvor grusgraven nu er, og øst for den nu nedlagte telefoncentral lå "Christen Poulsens gård" (nr. 21). Øst for den ældste Klitmøllervej, der gik norden om kirken, lå "Jens Sørensens gård" (nr. 23), som vejen gik igennem.

Vest for kirken lå der tre gårde. Den ene var "Chr. Vestergårds gård" (nr. 8), der er flyttet mod nord. Chr. Vestergård var søn af den tidligere møller Morten Vestergård. De to andre gårde (nr. 9 og 10) er slået sammen til én gård, "Mads Agerholms gård", der er flyttet lidt mod vest. Sønden for disse tre gårde lå der flere gårde og huse i en række fra nord til sydvest for gadekæret. Først "Anders Ydes gård" (nr. 11), der lå, hvor Chr. P. Hansens have nu er, men blev flyttet op mod Øster Vandet skel. Derefter Chr. P. Hansens gård (nr. 12), en af de få gårde, der ligger på sin gamle plads endnu. Sønden for den lå "Chr. Olsens gård", som en familie Bojer før havde. Den er flyttet mod nord op imod Nors Havreland. Skinnerupgård, "Theodor Andersens gård" (nr. 14) er også blevet liggende, og "præstegården", anneksgården (nr. 2), der lå syd for Skinnerupgård, er blevet lagt til den. Grønlundsgård (nr. 4) ligger omtrent på sin gamle plads øst for engen. Gadesminde (nr. 3), den største gård i byen, blev flyttet mod øst og fik en aflægger, Tousgård (nr. 3 b), og mange af de andre gamle gårde er også blevet delt i flere ejendomme. Tæt op mod det østre kirkegårdsdige lå tre-fire huse ved skolens legeplads, og nogle få andre huse lå spredt i byen.

Kortet viser, hvor gårdene i Skinnerup blev flyttet hen. Desuden ser man, hvor vejene gik efter udflytningen. Den gamle landevej fra Thisted til Holmen ligger længst mod øst. Af landevejen fra Thisted til Klitmøller ses et lille stykke mod sydvest

Udenfor den samlede landsby og noget for sig selv lå Øster Bavn og Vester Bavn. Øster Bavn (nr. 15) ligger endnu på sin gamle plads, men den har også fået en aflægger, Mellem Bavn (nr. 15 b). Vester Bavn (nr. 16) er flyttet op mod vejen fra Tingstrup til Torsted, ikke langt fra Møgelhøj, måske en gammel bavnehøj. Ved denne høj var der en kort tid omkring 1700 tingsted for Hundborg og Hillerslev herreder.

Vejene

Den ældste Klitmøllervej huskede Chr. P. Hansen som en hulvej med høje skrænter, nærmest en markvej. Den begyndte oppe ved smedjen på Hanstedvejen og gik nord om kirken. Fra denne vej gik "den gamle kirkevej" vest

om den gamle skole og stik nordpå. Fra skolen og op til Hanstedvejen var den også en hulvej med skrænter på begge sider. Den fortsatte i "den skrå vej" mod Hillerslev. På kortet, der også viser, hvordan vejene gik efter udskiftningen, kan man se, at en gren af vejen fortsatte nordpå mod Nors, men dengang var den ikke landevej. Den gamle landevej fra Thisted til Vigsø og Holmen gik langt øst om byen. Ved udskiftningen stræbte man efter, at landmændene kunne få nogle pæne marker uden kiler, og derfor fik vejene nogle sære knæk somme steder, også denne gamle landevej. Det måtte de vejfarende finde sig i, men de havde i regelen god tid, og det gik ikke så stærkt. Da der kort tid efter blev anlagt nye landeveje, blev den gamle vej opgivet, men stykker af den ligger endnu som markveje fx. fra Tousgaard nordpå.

En anden gammel landevej gik fra Thisted til Klitmøller. Den gik ud ad Tingstrupvej, fortsatte op forbi Klatmølle i Torsted og derfra tværs over heden og Hjardal, forbi Store Tøfting i Øster Vandet og videre til Vester Vandet og Klitmøller i en næsten lige linje fra Thisted. Den gik ikke gennem Skinnerup, men dannede skel mellem Skinnerup mark og Torsted mark.

Skinnerup, set fra syd 1976. foto: T.B.

Først i 1800'erne blev der bygget nye og langt bedre landeveje. Det var et arbejde, der efter den tids forhold var

meget stort, da man måtte udføre alt med håndkraft. Det blev gjort i en fattig tid, men det gav arbejde til mange mennesker, og materialet kostede ikke noget. Spares skulle der dog alligevel, og man fandt så på at slå de to landeveje fra Thisted til Klitmøller og Hanstholm sammen på det første stykke fra Thisted. Den nye landevej blev lagt midt imellem de to gamle, hvor der gik en gammel vej fra Thisted til Skinnerup. Man undgik derved at skære de udstykkede marker igennem, og det var en fordel for landmændene, at de blev fri for at have en landevej tværs over deres marker mod øst. Ved Skinnerup skiltes de to landeveje. Hanstholmvejen blev ført lige mod nord til den gamle Norsvej, som den fulgte, og den fortsatte så mod nord til Bjerre.

Landevejen til Klitmøller kom ikke til at følge den vej nord om kirken, som Chr. P. Hansen kaldte den ældste Klitmøllervej, måske fordi det var en hulvej, og det ville koste for meget arbejde at gøre den tidssvarende. Man skar ikke gerne vejene ned i bakker dengang. I stedet for valgte man at lade landevejen følge en gammel kroget vej gennem byen. Det kan se mærkeligt ud, men da lå gårdene endnu i en klump, og dengang kunne man ikke finde på at rive gårde ned for en vejs skyld. Altså kom landevejen til at sno sig gennem Skinnerup med ikke mindre end fem sving, og sådan lå den, til den for nogle år siden blev rettet ud og kom til at gå tværs over den gamle bys tomter syd om kirken.

Som gårde, huse og veje ligger nu, vil de nok blive ved at ligge en tid, da der efter myndighedernes planer næppe skal bygges mere i Skinnerup, men der har før været tider, hvor man ville planlægge og bestemme alt ovenfra, og de er altid blevet fulgt af tider med større frihed, så om byens fremtid kan man ikke vide noget.

Kilder i Thisted byhistoriske arkiv: Matrikelskort 1: 20.000. Matrikelsekstrakt 1839. Folketællingslister 1845 og 1834.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy, Mors og Vester Hanherred 1976, side 3-10).